

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viitaten tänään (29.9.2016) kuulemisessa esitettyyn pyyntöön lähetämme valiokunnalle mahdollista tutustumista varten Kuntaliiton vuonna 2014 tekemän kyselyn tulokset, missä on selvitetty alla mainittuja seikkoja. Kyselyn tulokset ilmenevät sähköpostin liitteenä olevasta yhteenvedosta.

Kuntaliitto lähetti 28.2.2014 kuntien kirjaamon kautta kunnallisten työterveyshuollosta vastaavalle ylilääkäreille, työterveyshuollon johtajalle tai työterveyshuollon liikelaitoksen/osakeyhtiön johtajalle ja Työ ja Terveys ry:n jäsenille kyselyn. Kysely lähetettiin 372 vastaanottajalle, joista 304 oli kuntaa, 32 sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymää ja 36 Työ ja Terveys ry:n jäsentä. Kyselyyn saatiin 122 vastausta, jotka kattoivat 259 kuntaa (85%). Liikelaitoksiin, yhtiöihin ja kuntayhtymään kuuluvat kunnat ovat myös vastanneet kysymyksiin.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää kunnallisen työterveyshuollonpalveluiden tuotantotavat, laajuus ja sisältö. Lisäksi haluttiin selvittää kuntalain muutosten vaikutuksia työterveyshuollonpalveluiden sisältöön, saatavuuteen ja toteuttamistapaan.

Alla linkki vielä Kuntaliiton uutiseen 13.6.2014, mistä tarkemmin ilmenee, mihin yhteyteen edellä mainittu kysely liittyi. Tuolloin 1.9.2013 voimaan tullut kuntalain muutos velvoitti kunnat yhtiöittämään kilpailutilanteessa tapahtuvan toiminnan 1.1.2015 mennessä. Yhtiöittämisvelvoite ei koskenut eikä koske työterveyshuollon 12 §:ssä tarkoitettuja ns. ennaltaehkäiseviä työterveyshuollon palveluita, mutta se koski ja koskee muita työterveyshuollon yhteydessä annettavia terveydenhuollon palveluita mukaan lukien työterveyshuollon yhteydessä varsin yleisesti ja laajasti annettavaa ns. vapaaehtoista sairaanhoitopalvelua. Terveystoimintalain 18 §:n mukaan kunta voi sopia työterveyshuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämisestä työnantajan tai yrittäjän kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä oli vuoden 2013 ja 2014 taitteessa vireillä valmistelu hallituksen esitykseksi terveydenhoitolain 18 §:n muuttamisesta. Terveystoimintalain 18 §:n 3 momenttia harkittiin muutettavaksi siten, että työterveyshuollon vapaaehtoisen sairaanhoidon järjestäminen säädettäisiin lakisääteiseksi tehtäväksi kunnalle. Lainmuutoksen tavoitteena oli, että työterveyshuollon palvelut voitaisiin tuottaa työterveyshuoltolain mukaisesti kokonaisvaltaisesti ja näin tukea työntekijöiden terveyttä ja työ- ja toimintakykyä sekä vaikuttaa työurien pidentämiseen. Lainmuutos oli tarkoitus valmistella syksyllä 2014 aikana ja muutoksen tarkoitus oli tulla voimaan 1.1.2015. Kyseistä hallituksen esitystä ei kuitenkaan koskaan annettu.

Sen sijaan 1.5.2015 voimaan tulleen kuntalakiin sisällytettiin kunnallisen työterveyshuoltoon liittyvän vapaaehtoisen sairaanhoitopalveluiden tuottamisen yhtiöittämisvelvollisuutta koskeva siirtymä-aika 31.12.2016 asti. Kyseisen siirtymä-ajan jälkeen kunnan oli joko yhtiöitettävä työterveyshuoltoon liittyvä vapaaehtoinen sairaanhoitopalvelu tai vetäydyttävä markkinoilta. Sen sijaan työterveyshuollon lakisääteisiä työterveyshuollon palveluita yhtiöittämisvelvollisuus ei koskenut eikä koske. Siirtymä-aika liittyi silloin vireillä olevan sosiaali- ja terveysuudistuksen rakennemuutoksen toteuttamiseen.

Tuolloin vireillä ollut sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus ei toteutunut, minkä vuoksi sama asia on ajankohtainen tällä hetkellä vireillä olevan alueuudistuksen ja sosiaali- ja terveyshuollon järjestelmän rakennemuutoksessa. Tällä hetkellä onkin valmisteltavana hallituksen esitys, joka koskisi kuntalain 150 §:n muuttamista siten, että nykyisen kuntalain 150 §:ssä määriteltyä siirtymä-aikaa jatkettaisiin 30.12.2018 asti, jotta maakunnallisen työterveyshuollon järjestämis- ja tuottamisvastuun toteutuksen suunnittelussa ja täytäntöönpanossa voidaan tulevat palvelurakenteet sovittaa yhteen asianmukaisesti tulevaan sosiaali- ja terveydenhuollon rakennemuutokseen.

Korostamme, että liitteenä oleva kysely ei koske nyt valiokunnassa käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen vaikutuksia kunnallisen työterveyshuoltopalveluiden toteuttamisen edellytyksiin, koska se on koskenut yhtiöittämisvelvollisuuden vaikutuksia. Luonnollisesti tuolloin ja tällä hetkellä voimassa oleva hankintalain sidosyksikköjä koskeva sääntely ja siihen liittynyt oikeuskäytäntö on osaltaan vaikuttanut myös kyselyn lopputuloksiin. Mikäli sidosyksikköjä koskeva sääntelyä merkittävästi kiristettäisiin hallituksen esityksessä mainitulla tavalla se merkittäväällä tavalla vaikeuttaisi kuntien ja tulevien maakuntien mahdollisuuksia käytännössä toteuttaa omalla alueellaan hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaista kokonaispalveluita, koska käytännössä kunnat eivätkä tulevat maakunnat tai niiden omistamat yhtiöt voisi tuottaa ulkopuolisille toimijoille ns. vapaaehtoista sairaanhoitopalvelua niiden tarvitsemassa laajuudessa menettämättä sidosyksikkö asemaa suhteessa omistajana olevaan kuntaan tai tulevaan maakuntaan.

Kuntalain yhtiöittämisvelvollisuuden johdosta varsin moni kunta ja sairaanhoitopiiri on päättänyt järjestää kokonaisvaltaiset työterveyshuollon palvelut itselleen omistamansa yhtiön avulla. Yhtiön liiketoimintasuunnitelmat ja yhtiön perustaminen on perustunut voimassa olevan hankintalain sidosyksikköä koskevaan sääntelyyn, mikä mahdollista selkeästi laajemman ulosmyynnin ulkopuolisille toimijoille kuin mitä nyt hallituksen esityksen mukainen sääntely mahdollistaisi. Kunnat ja sairaanhoitopiirit ovat perustaneet yhteisiä työterveyshuollon yhtiöitä muun muassa Oulun, Tampereen ja Seinäjoen kaupunkien ja kyseisellä alueella toimivien sairaanhoitopiirien alueella. Lisäksi työterveyshuollon yhtiötä toimii ainakin Lahden ja Mikkelin kaupungin alueella. Lisäksi monissa kaupungeissa ja sairaanhoitopiireissä on selvitetty tai on selvityksessä yhteisen työterveyshuolto-yhtiön perustamisen edellytyksiä, johon olennaisesti vaikuttaa tuleva sidosyksikköä koskeva sääntely. Jos hallituksen esitys sidosyksikköjä koskevasta sääntelystä toteutuisi esitetystä muodosta käytännössä se johtaisi siihen, ettei varsin monilla alueilla olisi mahdollisuutta turvata kokonaisvaltaisen työterveyshuollonpalveluiden saatavuutta asianmukaisesti kattavasti kaikille sitä tarvitseville toimijoille.

Kuntaliitto antaa vielä erikseen valiokunnalle lisälausunnon pyydetyistä seikoista ensi viikon alkupuolella.

Suomen Kuntaliitto

Katariina Huikko
johtava lakimies

Pirkka-Petri Lebedeff
johtava lakimies

Kuntaliiton kysely työterveyshuollon järjestämisestä Tulokset

Erityisasiantuntija Hannele Häkkinen,
Suomen Kuntaliitto

Kuntaliiton kysely

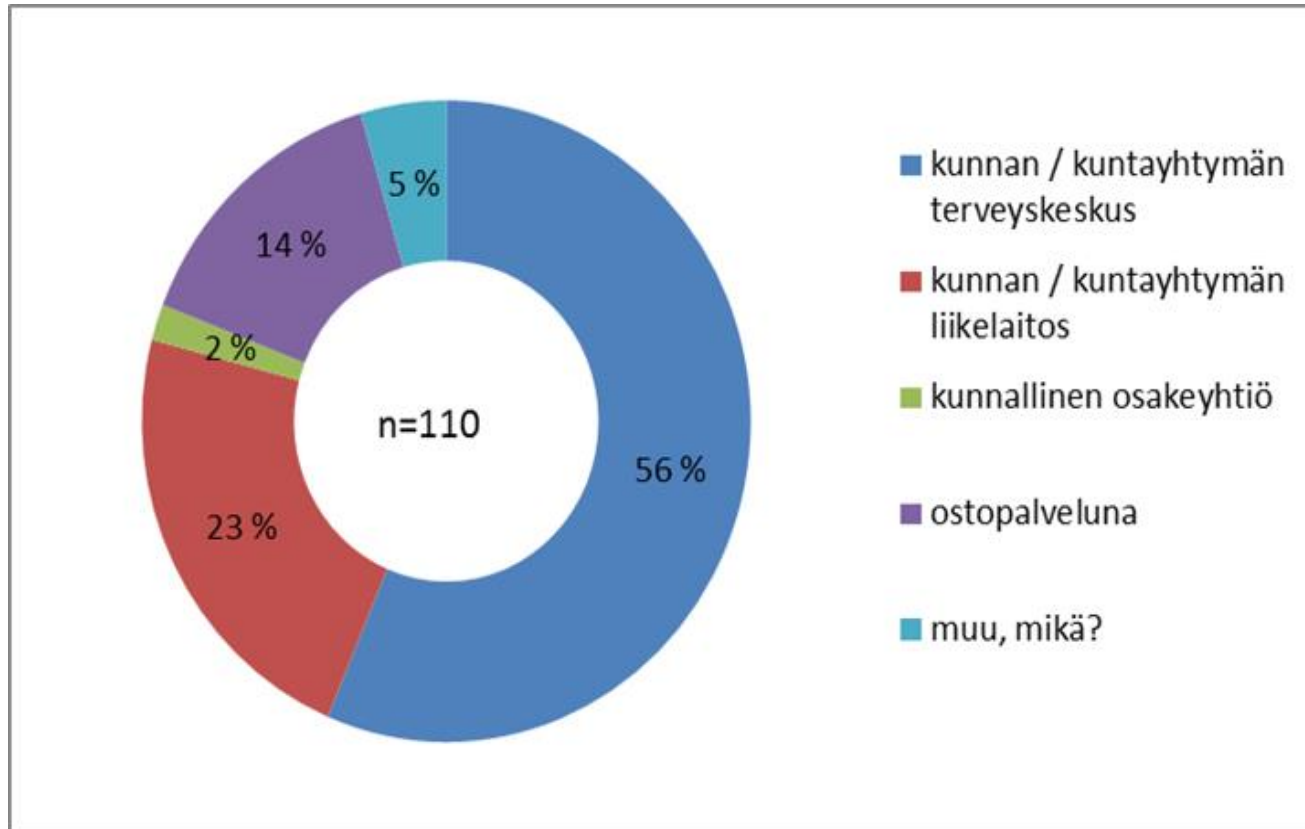
- Webropol-kysely kuntiin ja kuntayhtymiin työterveyshuollosta vastaavalle (yli)lääkärille, työterveyshuollon johtajalle tai työterveyshuollon liikelaitoksen/osakeyhtiön johtajalle sekä Työ ja Terveys ry:n jäsenille
- Kysely lähetettiin yhteensä 372 vastaanottajalle
- Vastauksia saatiin 122, jotka kattoivat 250 kuntaa (82 % kunnista)

Kyselyn tavoite

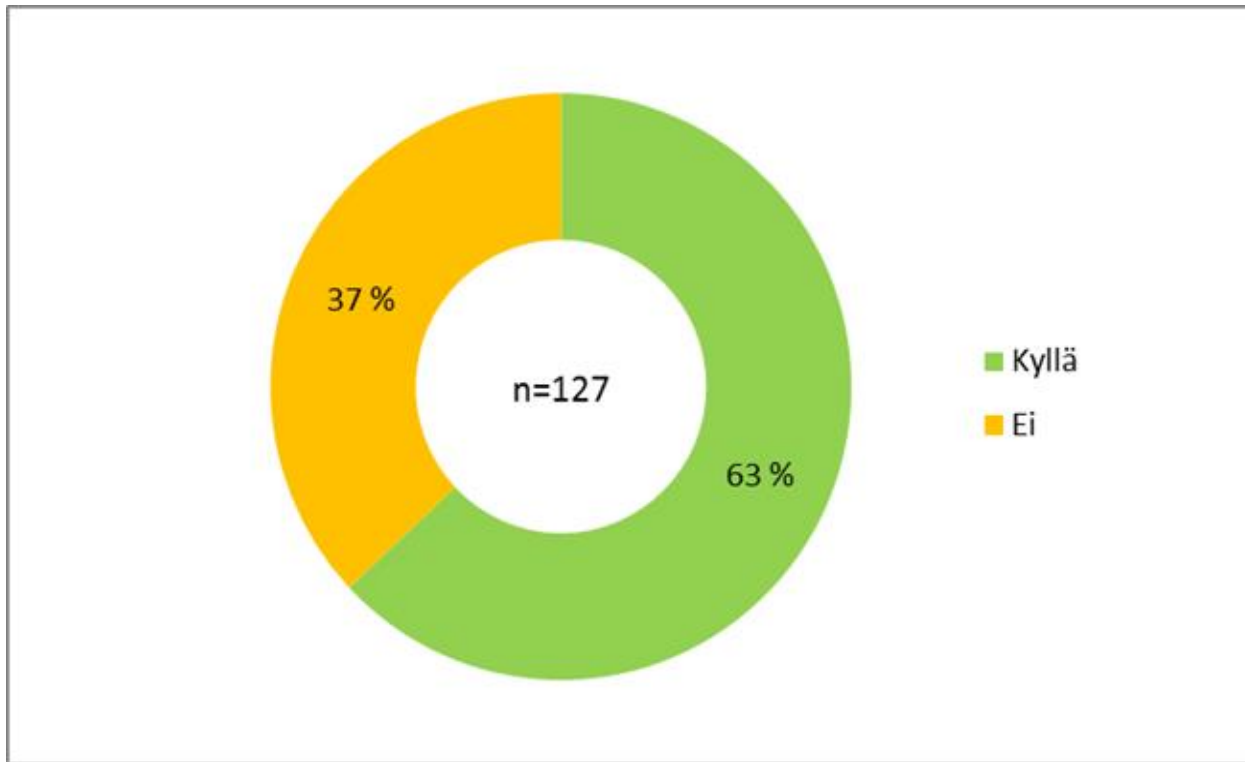
Kyselyn tavoitteena oli selvittää

- kunnallisten työterveyshuoltopalvelujen tuotantotavat, laajuus ja sisältö
- kuntalain muutoksen vaikutuksia työterveyshuoltopalvelujen sisältöön, saatavuuteen ja toteuttamistapaan

Työterveyshuollon järjestäminen

Yksityisten työterveyspalvelujen tarjonta kunnissa

Vastanneista 56 kunnassa ei ole yksityisiä työterveyshuoltopalveluja.

Kunnat, joissa ei ole yksityisiä työterveyspalveluja tarjolla

- Kunnat ovat pieniä asukasluvultaan
- Asukasluku vaihteli Kivijärven 1259 asukkaasta Sipoon 18 914 asukkaaseen

Vastanneista 56 kunnassa ilmoitettiin, ettei ole tarjolla yksityisiä työterveyshuoltopalveluja.

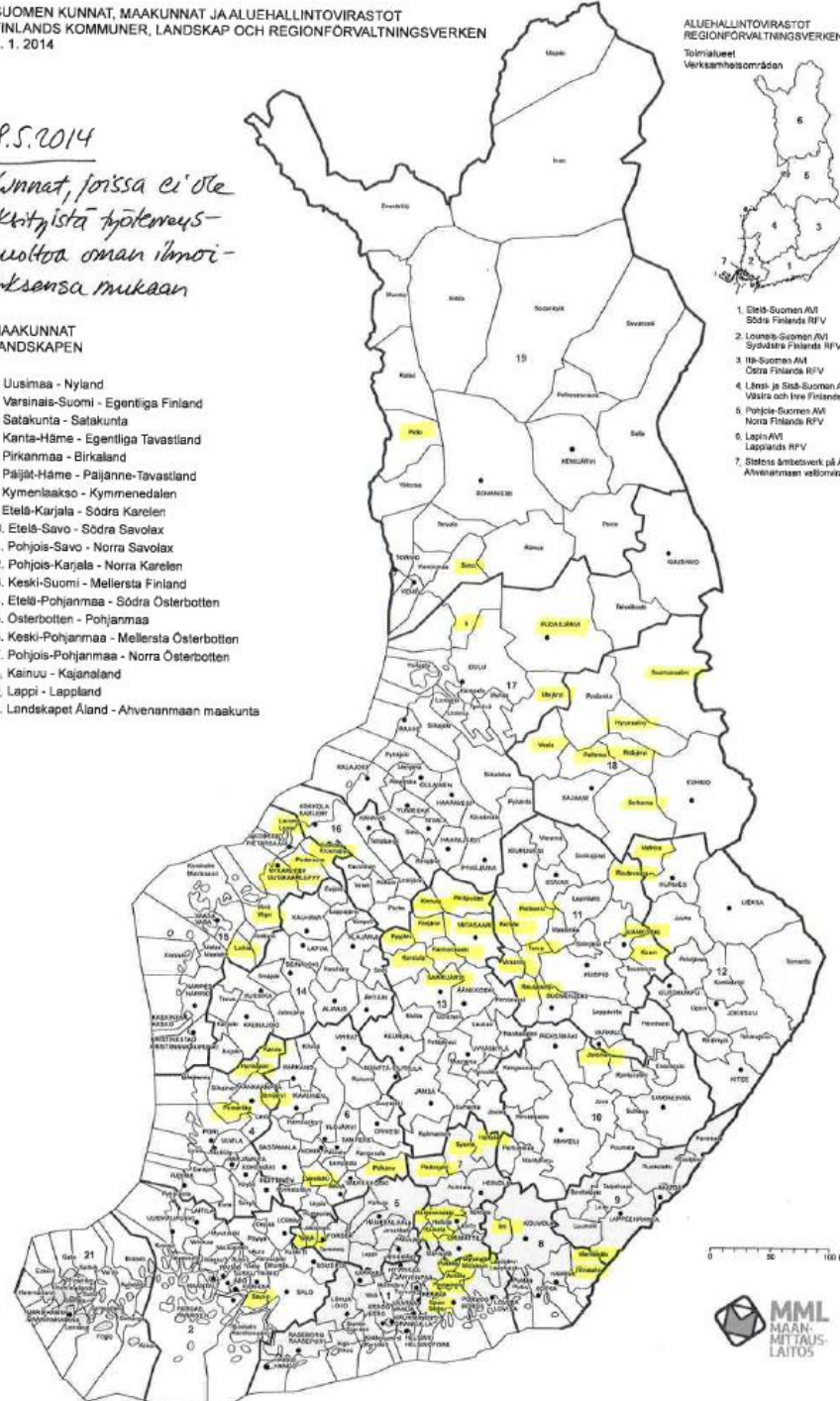
8.5.2014

*Kunnat, joissa ei ole
yhtäistä työtehtävien
huolto omaan ilmi-
tyksensä mukaan*

MAAKUNNAT
LANDSKAPEN

1. Uusimaa - Nyland
2. Varsinais-Suomi - Egentliga Finland
4. Satakunta - Satakunta
5. Kanta-Häme - Egentliga Tavastland
6. Pirkanmaa - Birkaland
7. Päijät-Häme - Päijänne-Tavastland
8. Kymenlaakso - Kymmenedalen
9. Etelä-Karjala - Södra Karelen
10. Etelä-Savo - Södra Savolax
11. Pohjois-Savo - Norra Savolax
12. Pohjois-Karjala - Norra Karelen
13. Keski-Suomi - Mellersta Finland
14. Etelä-Pohjanmaa - Södra Österbotten
15. Österbotten - Pohjanmaa
16. Keski-Pohjanmaa - Mellersta Österbotten
17. Pohjois-Pohjanmaa - Norra Österbotten
18. Kainuu - Kajanaland
19. Lappi - Lappland
21. Landskapet Åland - Ahvenanmaan maakunta

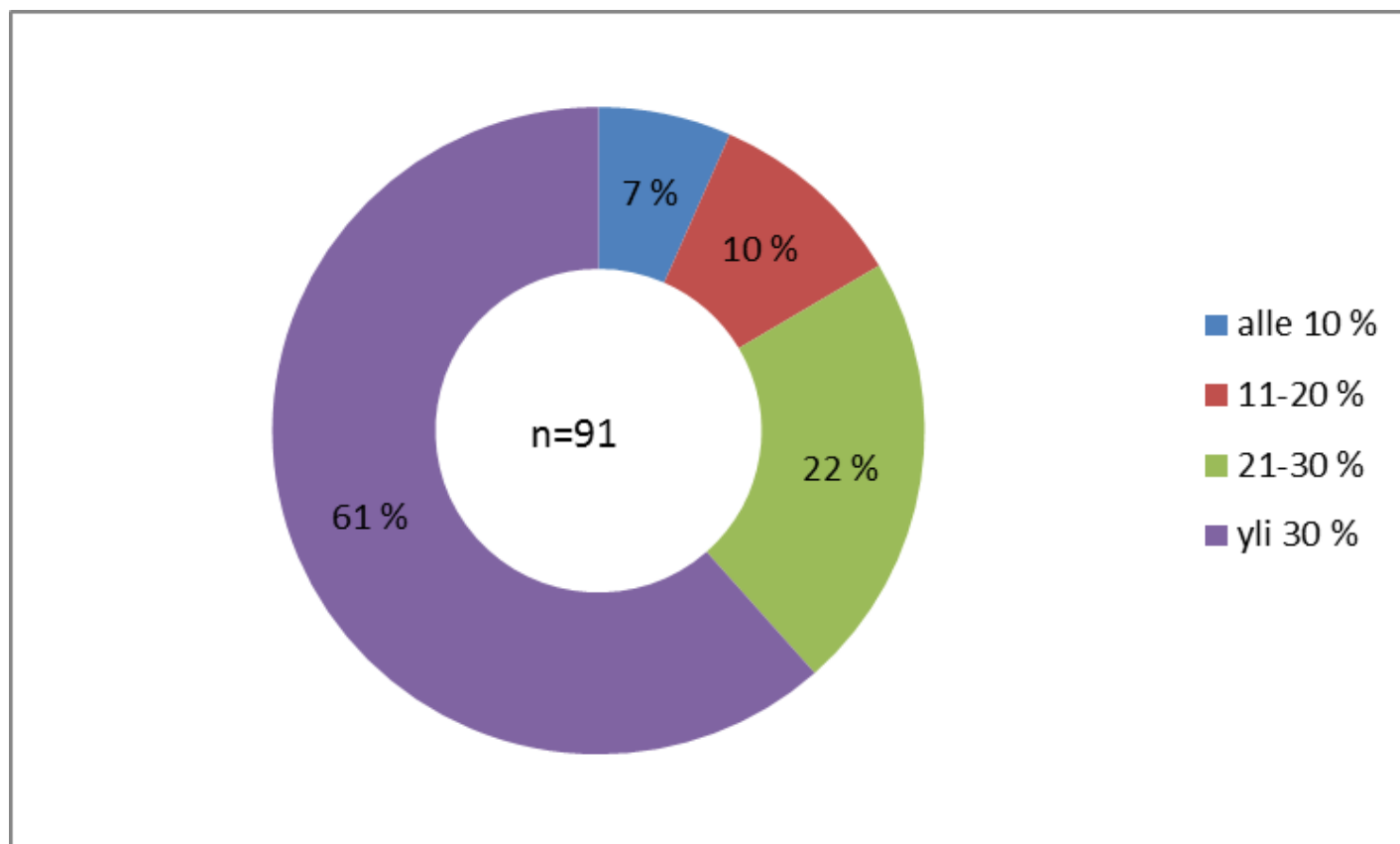
1. Etelä-Suomen AVI
Södra Finland RfV
2. Länsi-Suomen AVI
Syvästia Finland RfV
3. Itä-Suomen AVI
Ostra Finland RfV
4. Länki ja Södra-Suomen AVI
Västia och Östra Finland RfV
5. Pohjois-Suomen AVI
Norra Finland RfV
6. Lappi AVI
Lappland RfV
7. Södra Årlandsverk på Åland
Ahvenanmaan valtionvirasto

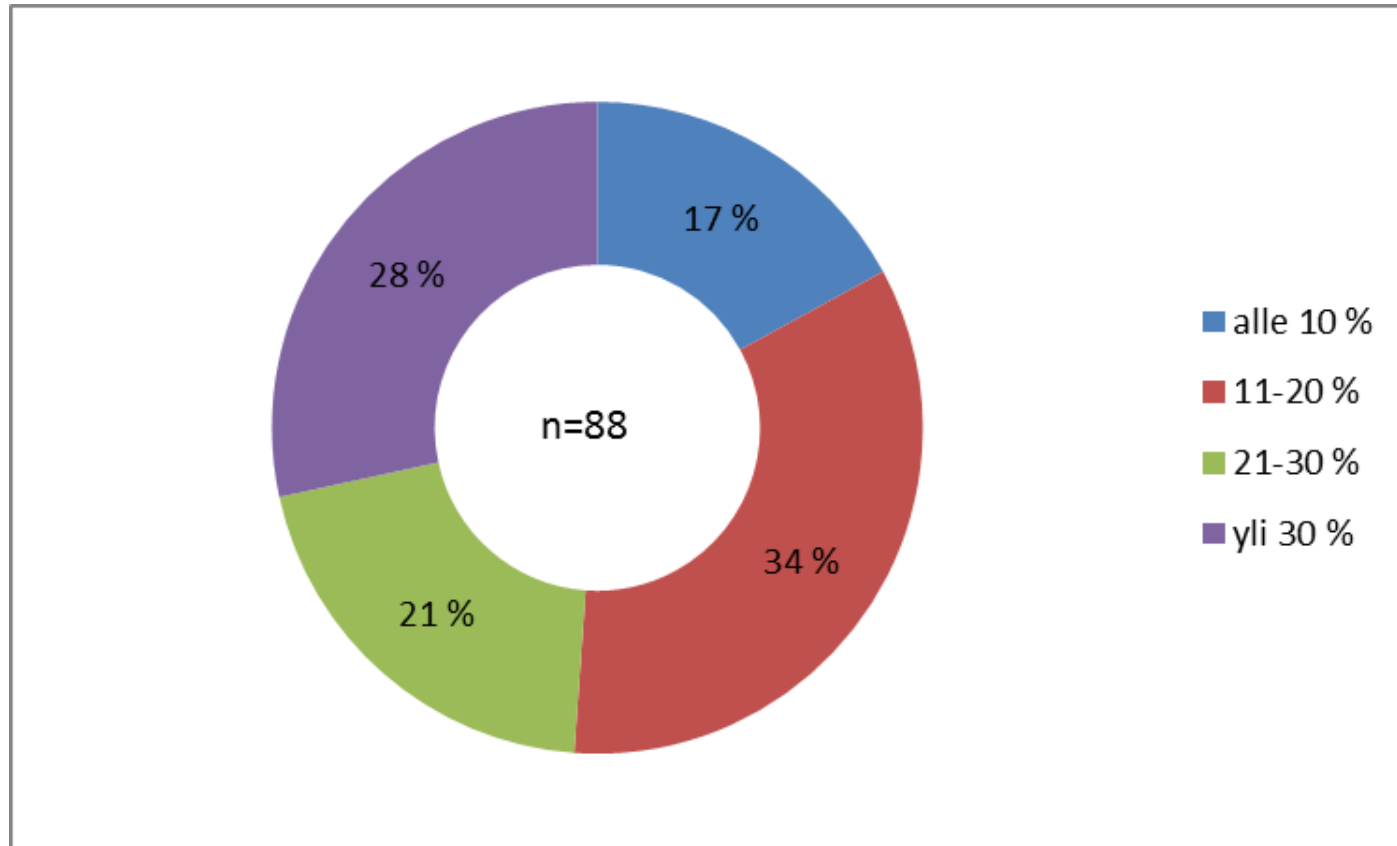
Työterveyshuollon henkilöstö

	lukumäärä yhteensä	min	maks
erikoistuneita työterveyslääkäreitä	55,6	0,5	24,0
lääkäreitä, jotka ovat käyneet TTL:n kurssin	34,2	0,4	12,0
muita lääkäreitä	13,5	0,2	5,0
työterveyshoitajia	13,5	1,5	12,0
työfysioterapeutteja	15,3	0,2	5,0
työpsykologeja	12,8	0,1	2,0
muita ammattiryhmiä	107,8	0,5	19,0

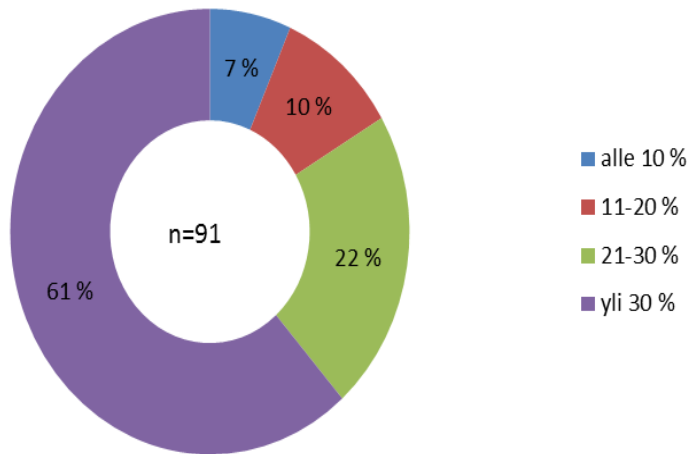
Työterveyshuollon sairaanhoitopalvelut kunnille ja kuntayhtymille

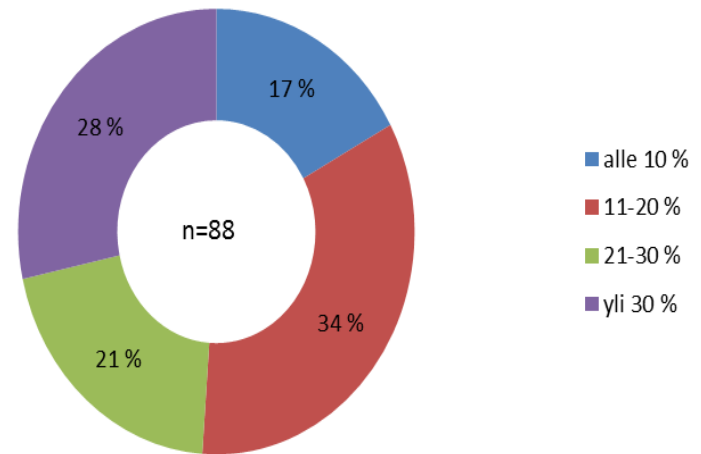
Työterveyshuollon sairaanhoitopalvelut muille asiakkaille

Työterveyshuollon sairaanhoidopalvelut

Kunnat/kuntayhtymät

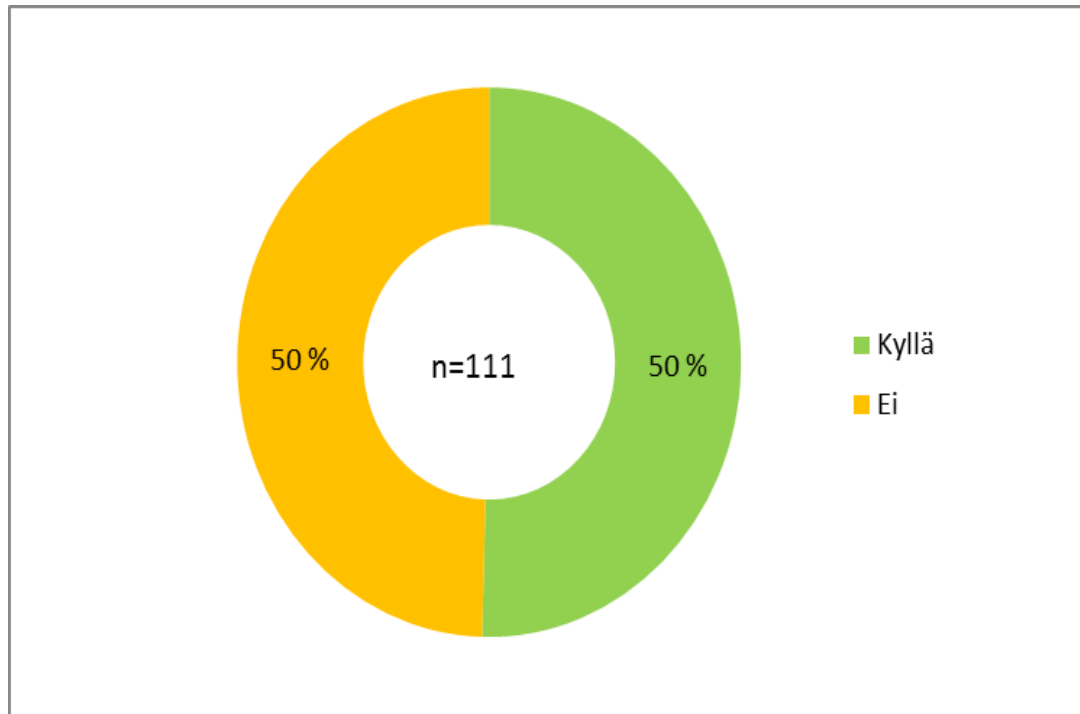
Muut asiakkaat

Päätökset työterveyshuollon järjestämiseksi

32 kunnassa tai kuntayhtymässä oli tehty päätöksiä

- Varautuminen mahdollisiin uudelleenjärjestelyihin ja selvityksiä yhteistyömahdollisuuksista
- Hankittu tietoja yhtiöittämiseen liittyvistä asioista
- Työterveysyksikkö keskittyy vain lakisääteisten palvelujen tuottamiseen, jolloin sairaanhoito siirretään kaikilta osin terveyskeskukseen

Arviot kuntalain muutosten vaikutuksista

Arviot tulevien muutosten pitkäaikaisvaikutuksista työterveyshuollon palvelutuotantoon 1/4

Markkinoilta vetäytyminen

- Vain ennaltaehkäisevä työterveyshuolto kunnan alueella oleville yrityksille
- Pk-sektori siirtyy yksityiselle palveluntuottajalle – kustannukset kasvavat
- Kunnan ostettava työntekijöidensä sairaanhoito yksityiseltä sektorilta tai siirrettävä avosektorin hoidettavaksi
- Avopuolella resurssipula kasvaa
- Henkilökunnan satavuus vaikeutuu
- Toiminnan kehittäminen pysähtyy, kun kokeneet ammattilaiset siirtyvät muualle
- Osatyökykyisten työssäolon tukeminen vaikeutuu
- Työterveyslääkärin lausunto työkyvystä vaikeutuu, kun ei tunneta sairauksia eikä osaaminen pysy samalla tasolla

Arviot tulevien muutosten pitkäaikaisvaikutuksista työterveyshuollon palvelutuotantoon 2/4

Toiminnan yhtiöittäminen, positiivista

- Kaupunki pystyy ohjaaman paremmin sekä kustannusten kehitystä että toiminnan sisältöä
- Paremmat mahdollisuudet toimia markkinoilla
- Mahdollisuudet entistä paremman taloudellisen tuloksen saavuttamiseen paranevat
- Liikelaitosmuodon aikana tuotteistettu palvelut, hiottu prosessit, parannettu tuottavuutta, luotu edellytykset toimia osakeyhtiönä
- Pystytään jatkamaan hyvin kehittynyttä työterveyspalveluiden tuottamista henkilökunnalle
- Kokonaisvaltaisten työterveyspalveluiden tarjoajan vaihtuessa kumppanuuden rakentaminen kestää useamman vuoden

Arviot tulevien muutosten pitkäaikaisvaikutuksista työterveyshuollon palvelutuotantoon 3/4

Toiminnan yhtiöittäminen, negatiivista

- Osakeyhtiönä mahdollisuus konkurssiin
- Liiketuloksesta verovelvollisuus
- Muutoksen aiheuttamat reaktiot henkilökunnassa
- Mahdollista henkilöstöetujen heikentyminen ja sen merkitys henkilökunnalle
- Lainsäädännön pysyessä nykyisellään pakko toimia
- Haasteena asiakkaiden pysyminen

Arviot tulevien muutosten pitkäaikaisvaikutuksista työterveyshuollon palvelutuotantoon 4/4

Työterveyden toiminnan siirtäminen yksityiselle palveluntuottajalle

- Kunnan kustannukset nousevat
- Kunnan työntekijöiden siirtyessä avopalvelujen käyttäjiksi kustannukset nousevat ja palvelujen vasteaika kasvaa
- Päätösvalta työterveyshuollon sisällöstä heikkenee
- Työterveys erillään muusta kunnan toiminnasta
- Yksityinen sektori saa merkittävän asiakkaan ja lisää tuloja, tuotot eivät välttämättä jää paikkakunnalle
- Ennaltaehkäisevän työterveyden rooli
- Merkittävä osa työterveyslääkäreistä on joko ammatinharjoittajia tai omistussuhteessa, jolla voi olla vaikutusta laskutukseen ja konsultaatiopyyntöihin lisäävästi

Työterveyshuollon tulevan toimintatavan valinta

- Yhtiöittäminen
- Luopuminen vapaaehtoisten sairaanhoitopalvelujen tarjoamisesta
- Muut vaihtoehdot

Tuleva toimintatapa

Yhtiöittäminen

Yhtiöittämisen seurauksena

- Hinnat tulevat nousemaan
- Hintojen nousun myötä sairaanhoitopalvelut poistuvat työterveyshuollon sopimuksista
- Supistetaan sopimusten sisältöä
- Valtakunnalliset yritystoimijat lisäävät palvelujaan uusille alueille
- Kilpailu kovenee
- Yritysten vakuutustoiminnan kautta palvelujen antaminen lisääntyy
- Perusterveydenhuollon kuormitus kasvaa sairaanhoidon sinne siirtymisen myötä
- Palveluketjut katkeavat
- Potilastieto hajautuu
- Palvelujen saatavuus syrjäseudulla vähenee

Tuleva toimintatapa

Luopuminen vapaaehtoisten sairaanhoitopalvelujen tarjoamisesta

- Painotetaan lakisääteistä työterveyshuoltoa
- Panostetaan ennaltaehkäisevään toimintaan jatkossakin
- Tarjotaan hankintalainsäädännön rajoissa vapaaehtoista sairaanhoitoa ulkopuolisille
- Halutaan turvata inHouse-asema omistajille
- Liikelaitosmuoto on hyvä vaihtoehto markkinoille, riittävän suurena ja voimakkaana se mahdollistaa kustannustehokkaan ja laadukkaan palvelutuotannon
- On vaikea hoitaa joustavasti asiakasta, jos hoito on hajautettu, erityisesti työkykyyn liittyvissä asioissa

Tuleva toimintatapa

Muut vaihtoehdot

- Kunnassa on sekä liikelaitos että yhtiö
- Kunnallinen työterveyshuolto sijaitsee lähellä palveluiden ostajia
- Asiakkaat voivat myös jatkossa itse valita, kattaako sopimus myös sairaanhoidon
- Uskotaan, että järki voittaa ja tulevaisuudessakin työterveyshuolto tuottaa myös sairaanhoidon palveluja

Ehdotetun lakimuutoksen arvioitu vaikutus tehtävien määrään

- 36 vastaajan mielestä tehtävänlisäys olisi suuri ja 74 mielestä ei.
- Muutos ei vaikuttaisi nykyisten sopimusasiakkaiden ostokäyttäytymiseen eli sairaanhoitopalvelujen tarve olisi suurin piirtein nykyisellä tasolla, johon kunnallisilla toimijoilla on valmiuksia
- Sairaanhoidon palveluiden järjestämisen velvollisuus ei ole kunnalle taloudellinen uhka

Lopuksi

- Toivottiin nopeaa ratkaisua ja tietoa kentälle
- Työterveyspalvelut tulee voida säilyttää järkevässä voittoa tavoittelemattomassa muodossa
- Jos yhtiöittämisvelvoitteiden vuoksi luovutaan sairaanhoitopalveluista, työntekijät joutuvat eriarvoiseen asemaan erityisesti paikkakunnilla, joilla ei ole yksityistä vaihtoehtoa
- Sote-sotkuun ei tarvita enää yhtään lisämaustetta
- Pienet, syrjäiset kunnat – maatalousyrittäjät, pk-yrittäjät